

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשס"ח

פרשת וזאת הברכה

א. רש"י הירש .

פרק לג' פסוק ו':

(ו) יחי ראובן וגו'. מוכח מחלוקת הפרשות שפסוק זה קשור לפסוקים שלפניו והוא מהווה סיום להם. ראובן הוא השבט היחיד — להוציא רק שמעון שלא נזכר כלל — שאין הברכות מזכירות עליו שום תכונה מיוחדת, לא חומרית ולא רוחנית או מוסרית; ואילו שאר כל השבטים מתוארים על פי נחלתם, עוצמתם, מעמדם, פעילותם החברתית או הרוחנית-מוסרית. ונדאה, שזה טעמו של הדבר: אחרי שצוואתו של יעקב כבר שללה מראובן את כתר המנהיגות, שהיה ראוי לו בתורת בכור. לא הציגו

אלות

שבטו בשום ייחוד חומרי או מוסרי. אולם נאמר זה עתה שיש נכס אחד, הוא המעולה שבנכסים, המהווה את הנכס האמיתי היחיד של האומה, ואין זה אלא התורה שהכל נוטלים בה חלק שוה וכל השבטים זוכים בה להערכה שוה. משום כך יש תקנה גם לשבט שאיננו מצטיין בשום ייחוד חומרי או מוסרי, וגם שבט כדוגמת ראובן ימצא בתורה ובשמירתה הנאמנה את התפתחות חייו הראויה למלוא ההערכה; גם שבט ראובן לא נידון לאבדון ו"מתיו", בני השבט שהם חסרי חשיבות ונטולי אצילות, יהיו רק ספורים ומספרם יהיה מועט. מתיו — ראה פי' בראשית עמ' עה.

1. קרא של את הסוקים הקורים לראובן, האם הנך מסכים להצטרף לפרננו?
2. מה אם כן הצצה היוצאה לפסוק ראובן לפי זה?
3. כמה יצא את "התפתחות חיוני"?
4. מה באמת קרה להצטרף?

* * *

ב. צדור המור .

פרק לד' פסוק ו':

ו. ואמר ויקבור אותו בגיא מול בית פעור. להורות שכמו שהיה רועה נאמן הטיב לישראל בחייו, כן הטיב להם אחר המות. בענין שבזכותו יכופר להם עון פעור², ויגן עליהם ויסתום פי שטן, פי פעור שהיה פתוח לבלוע לישראל חיים. ולכן אמר למעלה ויחת שם משה עבד ה' (פס' ה), לסבה מוכרחת. לפי שהיתה שם ארץ מואב ששם חטאו ישראל, וזהו בארץ מואב על פי ה'. ולכן אמר שנקבר בארץ מואב מול בית פעור, לכפר על מעשה פעור³. וכן לכפר על עון דור המדבר, ולהבטיחם שיקומו עמו בעת התחייה². וזהו (לעיל ג, כא) כי שם חלקת מחוקק צפון ויתא ראשי עם, וה' בראשם. ובה צדקת השם עשה ומשפטיו עם ישראל, כמו שהיה חקיו ומשפטיו לכפר עליהם בחיים.

אלות

1. מה מטריד את פרננו עד כאן לפי שפירש?
2. מקום קבורת משה הנך דק לפי שפירש צוונות צמו, איך זה פוצל?
3. מה רוצה פרננו להאמין כאן?

* * *

ג. מדרש אריאל .

פרק לד' פסוק ח':

[לד, ח] ויבכו בני ישראל. אצל שמואל נאמר "וימת שמואל ויקבצו כל ישראל ויספדו לו"⁹, ואילו כאן נאמר בכי בלבד ולא הספד. ואפשר מפני שמה חי שנים מלאות והיו ימיו מאה ועשרים שנה, וידעו כל ישראל מדרגתו, אך לא כן שמואל שנלקח בדמי ימיו.

21

וזאת הברכה

אלול

1. פרשנו צומד כאן על הספר פסיכולוגי הקשר לאורק חייו de האדם, האם אף אנו נוהגים כק?
2. אינו דרסה גדולה יותר כפי או הספד?

* * *

ד. תוספת ברכה . פרק לד' פסוק ח' :

ויתמו ימי בני אבל משה (ל"ד ח')
 ובמיתת יעקב כתיב (פ' ויחי, נ' ד') ויעברו ימי בכיתו. וההבדל בין הלשונות "תם" ו"עברד" הוא, כי תם מורה כליון שלם ונצחי להמאורע, כמו בפרשה ויגש (מ"ז י"ח) ותתם השנה ההיא, ואותה השנה לא תשוב עוד, ובירמיה (כ"ד י') ושלחתי בהם את החרב עד תומם מעל האדמה, ואחר המיתה בחרב שוב לא ישובו, וכן בתהילים (ע"ג י"ט) ספו תמו מן בלהות, ועוד כהנה. אבל הלשון "עברד" מורה רק על העברה לזמן, ואפשר שישובו אליה, או הדבר ישוב, כמו בישעיה (כ"ד ח') עברו תורה, ואפשר שישובו אליה ויקיימו אותה, ובאיוב (ל' ט"ו) וכעב עברה ישועתי, אך אפשר שעוד תשוב, והרבה כהנה.

וכן תהי' כונת הלשון בפיוט לרה"ש ויוהכ"פ ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה, ולא נאמר מבטלין, יען כי השם בטל"ה היא העברה נצחית, אבל בתשובה רק מעבירין לזמן, לזמן שיעמוד בתשובתו, ואם יקלקל דרכיו יהי' נדון מחדש.

וכן באבות פ"ג מ"ה, כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ (עמל וטורה הפרנסה, כי גם מעשיו המעטים בדר"א מתברכים), והנה גם בזה בא הלשון מעבירים, שהוא רק לזמן שיקבל עליו עול תורה, ואם יעזוב קבלתו זאת ישוב לקבל עליו עול מלכות ועול דרך ארץ.

והנה כאן במיתת משה, אחרי שהניח אחריו את יהושע וישראל היו צוטים אחריו, כהודאת לשון הפסוק הבא וישמעו אליו (אל יהושע) כל בני ישראל, לכן אחר שבכו שלשים יום לא הי' להם כל סבה לשוב ולבכות עליו, לכן כתיב ויתמו ימי בני אבל משה, שתמו ונשלמו לעד.

ואפשר לפרש עפ"י המבואר בילקוט יהושע (כ"ד) בזה הלשון, נתעצלו ישראל לעשות ליהושע גמילות חסד (הספד), באותה שעה נתחלקה ארץ ישראל והיתה החלוקה חביבה עליהם יותר מדאי, והיו עוסקים במלאכתם, זה עוסק בשדהו וזה בכרמו וכו'. ע"כ, ולא נתבאר שייכות הדברים לכאן ומטרת הסיפור.

וקרוב לומר, כי בא הסיפור להפך בזכותם של ישראל על שלא הספידו ליהושע, שחשבו, כי אחרי שחלוקת הארץ מצוה, ועל כן פטורים מחובת ההספד, כדין העוסק במצוה פטור מן המצוה.

ובכל זאת, כפי המתבאר בגמרא שבת (ק"ה ב') נענשו הזקנים שבאותו הדור על מניעת ההספד, יען כי הי' להם להורות לעם, כי ההספד הוא חוב עובר, והעסק בחלוקת הארץ אפשר לדחות לשעה.

אלול

1. פרשנו בצינו החדה מוצא המדל פלני ביו אער קרה אצל יצקל לבין משה, מה מביאו לכך?
2. ראיות שונות מואכאים כאן באים להוכיח את פירוש, אף מה הוא חותר בכך?
3. היתכן שני ישראל נהאו במשה כחות כבוד מאער אצל יצקל או יש המדל אחר כאן?
4. מה קרה אצל יהושע ואיק זה שייק לכאן?
5. אחרי פירוש המורחה האם בני ישראל "יוצאים" כבוד מזה או לא?

* * *

פרק לד' פסוק יב': (יב) וְלִכְל הַיָּד. שְׁפָעַל ה' עַל יָדוֹ²⁵
 בְּבִלְתִּי נִפְסָדִים לְשָׁנוֹת טְבָעָם, פְּעֻנִין
 בְּקִיעַת הַיָּם²⁶, וּפְתִיחַת פִּי הָאָרֶץ²⁷,
 וְהוֹרֶדַת הַמָּן מִן הַשָּׁמַיִם²⁸, וְזוּלְתָם²⁹.
 וְלִכְל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל. שֶׁל מִתֵּן תּוֹרָה³⁰.
 אֲשֶׁר עָשָׂה³¹ מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל.
 כְּשִׁירְעוּ וְעָמְדוּ מִרְחוֹק בְּמִתֵּן תּוֹרָה, וּמֹשֶׁה
 נִגַּשׁ אֶל הָעֶרְפֶּל (שמות כ. יח), כִּי אִזּוֹ קָנָה
 הַמְּדַרְגָּה הָעֲלִיּוֹנָה בְּנִבּוּאָת "פְּנִים אֶל
 פְּנִים"³², וְעָשָׂה אֶת מֹשֶׁה אִזּוֹ נוֹרָא³¹
 בְּקִרְבֵּי הוֹד. לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל. כְּאָמְרוּ
 "וַיִּרְא אֶהְרֹן³³ וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה
 כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו, וַיִּירָאוּ מִגִּשְׁת אֱלֹהֵי"
 (שמות לד, ל).

25. 'על ידו' דייקא, כלומר, פעולות אלו קורות אשר
 נעשו באמצעות משה או על ידו ממש. 26. שמות
 יד, כא: "ויט משה את ידו על הים...". וכן רבינו
 שם ד"ה ויבקעו המים: בנטית יד משה על הים
 במצות בוראו. (עיין שם שרבינו הבחין בין פעולה
 שנעשתה באמצעות ידו, ובין פעולה שנעשתה
 באמצעות המטה). 27. במדבר טז, כח "ויאמר
 משה בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל
 המעשים האלה". לא-לב: "ויהי ככלותו לדבר...
 ותבקע האדמה... ותפתח הארץ את פיה...".
 28. שמות טז, כה: "ויאמר משה... ערב
 וידעתם... ויאמר משה... ויאמר משה אל אהרן...
 ויאמר משה אליהם הוא הלחם... ויאמר משה
 אכלוהו היום...". 29. כלומר, הנסים שנעשו על
 ידו ובאמצעותו של משה. 30. הכוונה, כמבואר
 מיד, לעצם המעמד של מתן תורה והשינוי שמעמד
 זה חולל אצל משה, ולא למצוות שקיבל שם.
 31. רבינו מפרש שהנושא של "עשה" אינו משה
 וגם לא השי"ת, אלא מעמד מתן תורה, אשר
 עשה את משה להיות 'נורא' (הוא "המורא")
 בעיניהם של בני ישראל אשר ראוהו באותו מעמד.
 32. אשר, כאמור, הבסיס היה "פנים בפנים" בעודו
 משתמש בחושיו. דרגת "פנים אל פנים" בקבלת
 מצוות, היא תוצאה מנבואה בדרגת "פנים בפנים"
 שהגיעה למשה רבינו משום ש"ידעו ה'", כלומר
 'בידיעתו לטוב'. 33. גם אהרן הוא 'מחיצה בפני
 עצמו' בין דרגת בני ישראל במתן תורה של "פנים
 בפנים" ובין דרגת משה רבינו שהעפיל אל "פנים
 אל פנים".

אלות

1. איך פרשנו מנסה להסביר לנו כאן את המושג "היד"?
2. ידו fe מי מדובר כאן?
3. פרשנו קובץ כי משה השתנה בעת מתן תורה, איך וכמה?
4. היכן אהרן הצנין זה?
5. מהי אותה יראה המוזכרת כאן?

* * *